

I. POJEM DIDAKTIKE

Kaj je didaktika?

- poučevanje
- učni pripomočki
- o učitelju
- o učenju

Didaktika je ena od pedagoških disciplin, ki proučuje pouk in izobraževanje.

*pedagoška disciplina = pedagogika proučuje 2 temeljna procesa

vzgoja izobraževanje

*pouk in izobraževanje = pouk je vzgojno-izobraževalni proces, ki poteka pod vodstvom učitelja; učenje se odvija zunaj ali znotraj pouka

PEDAGOGIKA

OBČA PEDAGOGIKA

ZGODOVINA PEDAGOGIKE

NACIONALNA

OBČA

<u>DRUŽINSKA</u>	<u>PREDŠOLSKA</u>	<u>ŠOLSKA</u>	<u>PEDAGOGIKA</u>	<u>DOMSKA PED.</u>	<u>ANDRAGOGIKA</u>	<u>SPECIALNA DID.</u>
	*Metode vzg. dela	*OŠ *SŠ *VŠ *DIDAKTIKA	<u>PROST. ČASA</u>	*internati	*šolska *industrijska *vojaška	
		specialna	praksa			

II. KAJ JE POUK?

Pouk = poučevanje

Je vzgojno-izobraževalni proces posameznika ali skupine, ki poteka pod vodstvom učitelja ali mentorja.

- učitelj naj garantira kvaliteto in korektnost pouka
- istočasno naj učenci razvijajo svoje potenciale in sposobnosti

RAZVOJ DIDAKTIČNE MISLI IN NJENE SODOBNE USMERITVE

(geneza in razvoj didaktične misli)

1. Razvoj didaktičnih idej je tesno povezan z razvojem

- človeške družbe
- družbenih odnosov
- družbenega sistema
- gospodarstva
- kulture
- znanosti (posameznih)
- tehnike in tehnologije ter sredstev za prenos informacij

2. RAZVOJ MISLI

- a) HOMOERECTUS - izhodišče, naši predniki; najdišča: dolina Serengeti, Tanzanija
- b) 1,8. mio.let star Evropejec je bil najden pod Kavkazom (Gruzija), naše 800.000 let stare prednike pa so našli tudi na območju Španije
- c) 40.000 – 60.000 let nazaj je bilo izobraževanje v skupnostih
 - *neposredno in temelji na demonstriranju in posnemanju
 - *nastane tudi človeški govor – verbalna komunikacija
 - prenos simbolov v obliki besed – razvije se 40.000 let nazaj
 - prenos znanj iz generacije v generacijo
 - sporočanje sedanjih in preteklih izkušenj
- d) nastanek pisave – 3.500 B.C.
 - ✓ napisi so obstajali že tudi prej
 - ✓ za začetek pisave je značilna slikovna pisava (idiogrami – simboli), nato se razvije zlogovna pisava z grafičnimi simboli, 1.700 B.C. pa Feničani izumijo glasovno pisavo
 - ✓ egipčanski hieroglifi
 - ✓ mezopotamski klinopis
 - ✓ teorije razvoja pisave
 - *monogenetska teorija ne obstaja, saj so se pisave razvijale na različnih koncih sveta, so nastajale in umirale → ta teorija je poligenetska teorija pisave
 - *npr. črkovna pisava se razvija:
 - iz Egipta čez Bolgarijo v Rusijo → razvije se v cirilico
 - iz Grčije preko Ap. Polotoka v Evropo → razvije se latinica
 - ✓ brižinski spomeniki v našem jeziku so bili zapisani v glagolici; pri pa nas je prvi uzakonil črkopis Primož Trubar – Abecednik in Katekizem (1550), najprej v gotici, pozneje v latinici
- e) pisna komunikacija
 - gre za postopno uveljavitev posrednega učenja preko zapisanih virov
 - že v Egiptu in na Kitajskem so ustanavljali šole (učili obdelavo kamna), nato pa so se v **Grčiji** razvile klasične šole
 - formirajo se prvi dejavniki šolskega učenja, ki se delijo na 4 dele
 - *program
 - *šola
 - *učitelj
 - *učenec
 - uveljavi se že izobraževanje mladih - v Sparti, Atenah
 - *šola kot institucija
 - *nastopijo prvi plačani učitelji – sofisti
 - *učni načrt – trivium: gramatika, retorika, dialektika (veda o govorništvu)
 - quadrum: astronomija, glasba, geometrija, matematika
 - Rimljani
 - so temelj zahodnega izobraženstva
 - govorili že o elementih osnovnega, srednješolskega in visokošolskega izobraževanja
 - Na splošno je za antično šolstvo značilno:
 - *razlaganje
 - *razgovor
 - *vaja
 - Srednji vek
 - sholastično šolstvo – osvajanje verskih resnic
 - humanizem in renesansa
 - *razvoj didaktičnih idej pomeni razvoj tiskarstva – Gutenberg 1445
 - *tiskanje knjig je bila ideja o množičnem izobraževanju, ne le za elito
 - *tiskarsko idejo je pri nas razvil Primož Trubar v Cerkovni Ordnungi (šola naj bi bila v vsakem mestu), z reformacijo pa se ta ideja hitro širi – zatrejo jo Jezuiti – ideja o OŠ izgine za 150 let, nato nastopi M. Terezija (množično izobraževanje)

- ½ 17. stoletja
 - J. A. KOMENSKY (1592 – 1670), humanist in protestant z Moravskega
 - *napisal knjigo VELIKA DIDAKTIKA (1632) z idejami humanizma, filozofije in panslavizma
 - *bil je utemeljitelj OŠ
 - vsi naj se šolajo, ne glede na poreklo – naj bo vsesplošno
 - ne glede na spol
 - ne glede na predznanje
 - ne glede na bodoče srednješolsko izobraževanje
 - OŠ naj bo v maternem jeziku
 - *imel je tudi idejo o razredno – urno – predmetnem sistemu
 - *razvije frontalno učno obliko – učitelj dela s skupino učencev
 - *načela didaktike
 - ❖ načelo nazornosti – najprej stvar, nato beseda
 - ❖ načelo sistematičnosti in postopnosti – od lažjega k težjemu, od enostavnega k sestavljenemu, od bližnjega k daljnemu, od neznanega k znanemu
 - ❖ načelo aktivnosti učencev – ni znanja brez samostojnega mišljenja učencev
 - ❖ načelo trajnosti znanja – urjenje, ponavljanje, utrjevanje
 - ❖ načelo uporabnosti znanja – opredeli pomembnost šolskega učbenika, kjer naj bo vsebina sistematično opisana za vsak predmet in razred, metode pa naj uporablja učitelj različno; učne vsebine naj bodo v skladu z duševnimi sposobnostmi;
 - *izdela sistem organiziranja šolstva
 - do 6. leta naj bo t.i. materinska šola (doma pri materi)
 - od 6. – 12. leta OŠ v posameznem kraju
 - od 12. – 18. leta gimnazije v večjih mestih
 - od 18. – 24. leta akademije v državi, pokrajini
 - *napisal je tudi delo Svet v slikah – za latinski jezik, opremljeno z litografijami, oče Hipolit jo pri nas prevede 1722
 - *protireformacija – moral je bežati, kljub temu pa ga štejejo za očeta didaktike
- odkritje parnega stroja (James Watt, 1765) je postopoma vodilo v industrializacijo – pojavi se potreba po izobraževanju
 - *19. stoletje – eksplozija izobraževanja
 - veliko dežel uvede obvezno izobraževanje
 - pri nas to storita M. Terezija in Jožef II.
 - razmah srednjih šol, postopno se uveljavlja tudi poklicno in tehnično šolstvo; za pouk so značilni eksperiment, vaja in praktično delo – s tem se verbalni pouk izpodriva, saj nastopijo predmeti naravoslovja (prej humanistični jezikoslovni predmeti)
 - J. F. HERBART (1776 – 1841): nem. pedagog, ki utemelji did. kot samost. disciplino dokaže znanstven potek pouka – pouk mora potekati skozi razl. aktivnosti (skozi 4 asociativne faze pouka)
 - *konec 19. Stoletja
 - kritika na izoblikovanje stare šole: ta naj bi poudarjala le enosmerno komunikacijo, mehanično utrjevanje in zanemarjala inteligentne sposobnosti učencev
 - razvije se progresivna pedagogika – šolska reformna gibanja, nekatere so šle celo v skrajnost (npr., da upoštevajo le inteligentnost učencev)
primer: Waldorfska šola – ustanovi jo Rudolf Steiner (1919), Waldorf pri Salzburgu; ta šola upošteva interese in zmožnosti učencev
 - *20. Stoletje
 - 1. Elektronski računalnik – velik vpliv - 1946
 - prej je bila informacija govor, pisava ali tisk, v 20. stol. pa v ospredje stopijo različni prenosilci informacij (film, radio, TV, internet, telstar, mobilni telefoni, kraj in čas ni pomemben) in imajo velik vpliv na razvoj didaktičnih idej

3. ZNAČILNOSTI SODOBNE DIDAKTIKE

- poudarja vlogo in pomen dvosmerne komunikacije
- dialoški princip, namesto monološkega
- učenec naj ima v šoli in pri pouku komentatorsko mesto – izraža naj ideje in misli
- konstruktivno učenje – predelava informacij – znanje naj se prestrukturira in nato gradi oz. dogradi
- aktivnost poučevanja in učenja naj se pri pouku prepletata, sodelovanje učitelj – učenec

TEMELJNE DIDAKTIČNE USMERITVE

KLASIKA (tradicionalno)	SODOBNOST
-enosmerna komunikacija (razlaga, poslušanje)	-dvosmerna komunikacija (povratna informacija)
-monološki princip (aktiven le učitelj)	-dialoški princip (aktivnost učitelja in učenca)
-pasivno sprejemanje (učenec recipient)	-aktivno sprejemanje sporočil (učenje respodent)
-spretnost poslušanja in ponavljanja	-spretnost učenja (viri, kooperativnost)

4. RAZVOJ SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

LETO	VRSTA ŠOLE, OPOMBE
12.-15. stoletje (srednjeveško šolstvo)	-stolne šole za bodoče duhovnike (na sedežih škofij) -samostanske -župnijske -stanovske – za določen stan
16. stoletje protestantizem	-nastanek OŠ (Trubar) in poklicnih šol (Bohorič) -gimnazija v Celovcu in Ljubljani
17. stoletje jezuiti	-propad OŠ -jezuitske gimnazije
18. stoletje	-trivialke – OŠ (kumerdej) -glavne šole – splošne (vpliv meščanstva) -realke -gimnazije -liceji
19. stoletje šolski zakon (1805-1869) ILIRSKÉ PROVINCE	-štiriletne OŠ -gimnazije -liceji
1814 – uvedba prejšnjega stanja	-trivialke -nedeljske šole (1816)
1848 – pomlad narodov	-meščanska šola (slovenski jezik, za obrt)
1864 – šolski zakon	-obvezno 8-letno šolanje (šolanje državna institucija)
20. stoletje	-1919 – ustanovitev slovenske univerze -1929 – poenotenje OŠ v Kraljevini Jugoslaviji -1988 – enotna osemletna OŠ -1996 – enotna devetletna OŠ

TEMELJNI DIDAKTIČNI POJMI

1. POUK
2. IZOBRAŽEVANJE
3. UČENJE
4. ZNANJE

I. POUK

1. Pouk je vzgojno-izobraževalni proces (razvoj, načrtna sistematična dejavnost) posameznika ali skupine, ki poteka pod vodstvom učitelja ali mentorja.

SKICA:

*pedagogika proučuje 2 temeljna procesa

→ vzgojo

→ izobraževanje

*vzgajanje je tudi izobraževanje, zato je meja med vzgojo in izobraževanjem navidezna

*pouk je nekje vmes med vzgojo in izobraževanjem, ki se začne z vstopom v šolo – mi pa moramo učenca vzpodbuditi, da se sam izobražuje

2. V sam pouk sta vključena vzgoja in izobraževanje.
3. Pouk je lahko več kot vzgoja, saj temelji na načrtih izobraževanja. Šola lahko vpliva na določene lastnosti posameznika. Zunaj poteka samoizobraževanje.
4. Pouk je opredeljen z
 - a) učno vsebino
 - b) s cilji
 - c) z organizacijo (šolski sistemi), pouk v skupinah
 - d) učnimi oblikami in metodami
 - e) s položajem in vlogo učitelja ter učenca
5. Značilnosti pouka
 - a) se spreminja z razvojem družbe, glede na čas ali določeno deželo
 - b) pri pouku potekata 2 aktivnosti

aktivnost učitelja

poučevanje

ni le predavanje, ampak vodi, vzpodbuja, pripravlja učenca pri osvajanju znanja in zato je učitelj soodgovoren za rezultate pouka/za znanje učencev

lahko enačimo z vodenjem: učitelj ali mentor

aktivnost učenca

učenje

učenci razvijejo svoje sposobnosti
-intelektualne
-estetske
-izrazne
-moralne
-osebne, ...

- c) učence v šoli ne vzgajamo in izobražujemo, ampak se sami učenci vzgajajo in izobražujejo – učitelj le vzpodbuja pri tem procesu

6. Vrste pouka

- a) glede na število subjektov
*individualni (npr. glasbena šola)
*skupinski (manjše skupine, npr. pri določenih skupinah)
*razredni
- b) glede na kraj
*šolski
*na daljavo (z dopisovanjem, po radiu, televiziji, ...)
*kombinirano (dopisno in konzultivno)
*samoizobraževanje (seminarji, konzultacije)
- c) posebne oblike pouka
*temeljni pouk v kombinaciji z nivojskim poukom
*osnovni in diferencirani pouk (v 8. in 9. razredu po novem zakonu)
*dopolnilni in dodatni pouk

7. Na čem temelji dober sodoben pouk?

(značilnosti dobre šole)

- a) učitelj mora razvijati interes
- b) zagotoviti vsem ljudem srednjo šolo
- pri nas je kar 30% mladih brez SŠ
- tu jih veliko odpade, mladi postanejo neperspektivni; krivci za to so mediji in javno obveščanje, šola
- zagotoviti motivacijo, angažiranost učencev → odvisno od tega, kako jih vodimo skozi ta proces; če učenec ne najde prave vsebine, bo pasiven;
- potreba po samoafirmaciji – človek se izobražuje, ali pa poišče identiteto v družbi (jo najde, ali pa ne)
- treba se je vprašati, zakaj se dijaki ne trudijo? – to je problem in je odvisen od učitelja, kaj in kako se razvija
- c) kjer dosegajo učenci v dobri šoli dobre rezultate, brez prisile – učenec naj doseže največ, kar zmore
- d) temelji na kvalitetnem pouku
- ⌘ klasične humanistične vrednote, oblikovane v antičnem Rimu in Grčiji uveljavlja sodobni svet
 - spoštovanje človekovih pravic – obiskovanje šole ni le dolžnost, ampak tudi pravica; človek ima pravico izbirati dobro šolo
 - upoštevanje različnosti in drugačnosti
 - spoštovanje multikulturalizma, saj se svet povezuje in prepleta
 - deklaracije o temeljnih človekovih pravicah – dekl. o pravicah otrok (1989) in dekl. o pravicah narodnih manjšin
 - ⌘ mora temeljiti na tradiciji, razvojnih značilnostih in perspektivah razvoja posamezne dežele, regije ter razvitega sveta
 - ⌘ pouk mora biti osvobojen družbene (razredne, politične in strankarske) ideologije, gre za pouk v javni šoli, vprašanje avtonomije šolskega prostora – šolski prostor naj bo avtonomen, šola in pouk naj bota idejno nevtralna, šola pa naj bo idejno pluralna
 - *primer: problem verouka/religije v slovenskih šolah – zakaj? Ker duhovščina noče, da bi ga poučeval laik, hočejo duhovnika in tu se zaplete ...;
 - *privatne šole in šole s koncesijo imajo lahko verouk – npr. waldorska šola ima vse 4 religije
 - ⌘ pouk naj bo usmerjen v učenca – pouk je human in upošteva različnosti
 - ⌘ pouk naj omogoča razvoj človekovih potencialov in razvoj posameznika – razvojna naravnost
 - ⌘ kvaliteten pouk spodbuja medsebojno sodelovanje (vzajemni odnosi) – temeljni na kooperativnosti, odprt naj bo v okolje (povezan s starši, z drugimi dejavniki v okolju), pouk mora biti aktualen in življenjski
 - ⌘ omogoča naj kreativnost in inovativnost učiteljev in učencev

II. IZOBRAŽEVANJE

1. Je daljši proces, lahko poteka leto ali več. Gre za
 - sistematično pridobivanje znanja,
 - razvijanje spretnosti in sposobnosti, navad
 - razvijanje osebnostnih lastnosti
2. UČENJE je konkreten akt izobraževanja.
3. Vrste:
 - a) šolsko
 - b) srednješolsko
 - c) univerzitetno
4. Izobraževanje ne poteka le pri intelektualni vzgoji, ampak tudi pri moralni, estetski, zdravstveni, ...
5. Po vsebini ločimo:
 - a) splošno izobr.
 - b) Poklicno izobr.
 - c) Specializacijsko izobr.
6. Glede na namen ločimo:
 - a) namerno
 - b) intencionalno
 - c) nenamerno ali funkcionalno
8. Glede na organiziranost
 - a) formalno ali institucionalno
 - b) neformalno ali neinstitucionalno
 - c) samoizobraževanje

III. UČENJE – konkretni akt izobraževanja

1. Učenje je spreminjanje posameznika z lastno aktivnostjo – ta aktivnost je izzvana z notranjimi potrebami ali pa prihajajo pobude za učenje od zunaj (iz okolja). Če prihajajo spodbude od zunaj, govorimo o stimulativnem pouku → fizično, socialno okolje (družina, vplivi socialne skupine na človekovo aktivnost)
2. Učenje temelji na aktivnosti posameznika – gre za spreminjanje, za razvoj posameznika.
 - a) lastna aktivnost
 - b) zorenje (maturacija) je pogojena s fiziološkim razvojem posameznika

Najbolje je, da sta učenje in maturacija v skladu/usklajena

- po raziskavah vplivata v določeni meri eden na drugega
- brez pogojnega fiziološkega razvoja ni razvoja učenja
- moralni razvoj učenja – razvoj moralnosti pri človeku (PIAGET)

*ali poteka v odvisnosti od socialnega okolja

*ali je pri posamezniku/človeštvu univerzalen

*Piaget je opravljal raziskave v posameznih družbah, pri čemer je uporabil

2 metodi

---- metodo učenja iger: kako pride do konflikta, otroci so v igri enakovredni

---- metoda pripovedovanja zgodbe

2 faze moralnega razvoja človeka, učenec sam presoja

---- faza heteronomne morale → moralna prisila, avtoriteta; otroci v nižjih razredih se prisilno moralizirajo

---- faza moralne avtonomije – pri 10. Letih

*spoznanja: ljudje razvijajo moralnost univerzalno – v dol. kulturah

*razvojne značilnosti mišljenja/učenja

---- pri 7. letih gre za konkretno-logično mišljenje

---- pri 11. letih gre za abstraktno-logično mišljenje

3. Osnova učenja
 - a) lastna aktivnost posameznika
 - b) fiziološki razvoj (posameznik se z zorenjem spreminja)

4. Dejavniki učenja
 - a) notranji – v učencu
 - fiziološki dejavniki
 - psihološki dejavniki (sposobnosti, motivacija, učne navade, osebnostne lastnosti)
 - b) zunanji – izven učenca
 - fizični dejavniki
 - socialni dejavniki (družba, šola, vrstniki, mediji, družbeno okolje)

5. Vrste učenja
 - a) glede na namen
 - namerno učenje – šola
 - nenamerno učenje – pojavlja se kot rezultat, učinek vsake aktivnosti – govorimo o latentnem oz. prikritem učenju
 - b) glede na stopnjo miselne aktivnosti
 - mehanično učenje
 - logično-racionalno učenje
 - c) glede na samostojnost posameznika
 - naravno učenje – pobude za učenje so v posamezniku
 - umetno/šolsko učenje (učenje s poučevanjem)
 - lahko pride do razkoraka med notranjimi potrebami in vsebino predavanj
 - treba si je prizadevati, da bi se šolsko učenje čim bolj približalo naravnemu
 - šolsko učenje je treba približati naravnemu in upoštevati tezo: interesi in potrebe posameznika se spreminjajo in razvijajo – naloga učitelja je, da vzpodbuja te interese, uveljavlja samostojnost učencev, sodelovanje pri pridobivanju znanja → direktno vodenje se prelevi v indirektno vodenje

IV. ZNANJE

1. Znanje je sistem trajno osvojenih in uporabnih dejstev ter posplošitev, nekaterih spretnosti in navad. Znanje mora biti trajno in uporabno.
2. Govorimo o znanju kot
 - a) Ekstenzivnem → odvisen od predmetnika, učnega načrta
 - b) Intenzivnem → uporaba učnih oblik in učnih metod
3. Znanje lahko klasificiramo po večih kriterijih
 - a) glede na vsebino
 - ✓ konkretno znanje
 - ✓ abstraktno znanje
 - b) glede na kvaliteto
 - ✓ pasivno znanje
 - ✓ aktivno znanje
 - c) glede na obseg in vsebino
 - ✓ intenzivno znanje
 - ✓ ekstenzivno znanje
 - d) glede na način osvajanja
 - ✓ mehanično znanje
 - ✓ razumsko znanje
4. Znanje je eden od rezultatov učenja, ki ga osvajamo postopoma. Učenje pa poteka:
 1. začetno učenje
 2. zapolnitev/aktivnosti v zvezi z zapornitvijo
 - Ta faza je zelo pomembna – tu poteka tudi proces pozabljanja – treba je vključiti takšne aktivnosti, ki povečujejo zapornitev.
 3. priklic/obnova

5. Kot profesorji smo soodgovorni za kvaliteto znanja učencev – moramo zagotoviti kvaliteto znanja, ki se deli v stopnje:
 - a) PASIVNO ZNANJE
 - dozdevno znanje – najnižja raven, ko se nam nekaj le dozdeva in je premalo utrjeno in ponovljeno; premalo je aktivnosti za povečanje zapornitve; zaradi neuporabe, premale aktivnosti pride do pozabe
 - prepoznavno znanje – dobiti moramo nek stimulans, da nekaj identificiramo in nato interpretiramo; npr. naloge izbirnega tipa (izmed 5-ih možnih najdemo pravega, brez stimulansa pa tega ne moremo narediti)
 - neproduktivno znanje (zmožni že reproducirati določeno znanje, znamo nekaj obnoviti)
 - b) AKTIVNO ZNANJE
 - operativno ali uporabno znanje
 - vsebino dobro razumemo, znamo dobro interpretirati in jo uporabljati v praksi, apliciramo pri drugih aktivnostih, uporaba metod, pravil pri drugih aktivnostih
 - ustvarjalno ali kreativno znanje – najvišja stopnja, gre za odkrivanje novih zvez, gre za sposobnost, reševanje problemov, gre za originalnost, odkrivanje novega znanja
6. Znanje napreduje iz nižjih v višje oblike (npr. dozdevno je podlaga za prepoznavno znanje), samo napredovanje pa je individualno – nekateri prej kot drugi.
7. Kako učitelj skrbi za kvaliteto znanja učencev (praksa)?
 - a) način podajanja vsebine – glede na obseg → učitelj mora imeti aktiven odnos do vsebine, poudarek je na izbiri temeljnih vsebin in informacij
 - b) časovno ustrezno razporejanje učenja in ponavljanja
 - največ pozabimo takoj po osvajanju (5-20 minut)
 - zaradi pozabljanja je treba že med samo učno uro utrjevati; tudi pred začetkom naslednje ure, ob koncu učne teme, ob koncu poglavja, pred ocenjevalnimi obdobji
 - priprave na preizkuse znanj: na koncu šolskega leta in na začetku novega leta
 - c) poudarek na uporabi znanj → da znamo uporabiti tudi v praksi – tako skrbimo za kvaliteto znanj
8. Zakaj nastanejo razlike med učenci v osvajanju znanja, razlike v rezultatih učenja?
 - a) raziskave kažejo – na rezultate znanja največ vpliva stopnja razvoja določenih sposobnosti → sposobnosti so v šoli odvisne od
 - *dednostne zasnove
 - *posameznikove aktivnosti
 - *okolja
 - b) v šoli moramo upoštevati **razlike med posamezniki** in stopnjo razvoja določenih **sposobnosti**; sposobnosti so podlaga za uspešno učenje, ki jih razvijamo z aktivnostjo
 - c) šolo štejemo med **stimulativne dejavnike učenja** – pomeni, da moramo otrokom omogočiti razvoj njihovih potencialov
 - *kompensacijski pouk* – za tiste učence, ki so iz nestimulativnega okolja
 - vključevanje v *sistematično izobraževanje* (primer: 9-letke)
 - *ne smemo uveljavljati prezgodnje selekcije* učencev po programih, vzroki:
 - sposobnosti se razvijajo dlje kot traja OŠ (npr. intelektualne sposobnosti)
 - razlike v sposobnostih v populaciji se z leti večajo (razlike so čedalje večje)
 - razlike med posamezniki niso konstantne (npr. podpovprečen bo z interesom napredoval, povprečen brez interesa bo kmalu dohitel od povprečnega)
 - sposobnosti vplivajo na uspešnost določene aktivnosti, vendar z aktivnostjo razvijamo tudi sposobnosti (npr., če damo nekoga v nižji razred)
 - d) **okolje** ima pomembno vlogo pri razvoju posamezniku – je pa relativen, redko absoluten (primer volčjih otrok in indijanske deklince iz Paragvaja); državni ukrepi, da bi presegli negativne vplive okolja:
 - štipendijska politika – učenci iz socialno šibkejših družin dobijo pomoč

- gradnja dijaških in študentskih domov
- izboljšanje kvalitete izobraževanja učiteljev
- uvajanje šolske svetovalne službe
- UNESCO se vsako leto posveča dvigu izobraženstva v revnejših državah – gre za gospodarsko nerazvite dežele in marginalne skupine
- Pri nas je kriv šolski sistem, da kar 1/3 mladih ne zaključit SŠ; pomembno ni le »kaj učiti?« ampak tudi »kako učiti?«; učitelj ni prinašalec znanja, ampak spodbudnik in usmerjevalec otrokovih potencialov

VPLIV DRUŽINSKE KULTURE NA JEZIKOVNI RAZVOJ OTROKA

1. PRIMERJAVE

B. Bernstein (1971) je primerjal jezikovni razvoj otrok staršev nižjega in srednjega sloja, rezultati:

- ☞ otroci iz nižjega sloja imajo iste govorne vzorce, saj je verbalna komunikacija v teh družinah jezikovno revnejša in manj pogosta, značilna je tudi uporaba nejezikovnih sredstev – mimika, gestika → to vodi v oteževanje komunikacije z učitelji, revnejši besedni zaklad, skromna stavčna struktura

*otroci staršev iz nižjega sloja uporabljajo pokrajinsko pogovorni jezik, splošno pogovornega sploh ne poznajo – to pa je ovira za intelektualni razvoj

*otroci srednjega sloja – obvladajo splošno pog. jezik in pokraj. pog. jezik

--- v tej družini se otrok sreča z bolj izobraženimi ljudmi – bolj uspešen v šoli, pozna se mu na izražanju

--- bolj izobraženi starši usmerjajo otroke s svojimi stališči in pričakovanji k bolj oddaljenim ciljem, nižji sloj pa usmerja h kratkoročnim (npr. SŠ – nato služba!) in podcenjujejo izobraževanje

☞ družbeno okolje vpliva na stil učenja in oblikovanje učnih navad

*bolj izobraženi starši – pozitivno spodbujanje otrok, pomoč pri učenju

*manj izobraženi starši – ne morejo pomagati otrokom, se malo zanimajo za učenje in napredek v šoli

*šola mora tudi sama + starši veliko narediti → podpira naj učenca, se zanima kaj počne doma in v šoli, mu pomaga

2. PROBLEM STRUKTURE INTELEKTUALNE SPOSOBNOSTI

a) Vrste sposobnosti

- ◆ intelektualne sposobnosti - sodelujejo pri miselnih aktivnostih
- ◆ estetsko – izrazne sposobnosti – gestikulacija, mimika, govorno in pisno izražanje
- ◆ manualne oz. praktične sposobnosti – koordinacija, modeliranje

- ◆ senzorne ali perceptivne sposobnosti
- b) struktura inteligenčnih sposobnosti
 - *Spearman (1927) → do 10. leta starosti prevladuje G-faktor (primer G-faktorja: tisti, ki je uspešen pri matematiki, je tudi pri slovenščini)
 - *Thurstone (1941) → večfaktorska teorija sposobnosti – 7 faktorjev
 - V = besedni (razumevanje besed in misli)
 - W = besednostni (sposobnost izražanja z besedami)
 - M = memorični
 - N = numerični
 - S = prostorski, spacialni
 - P = znanstveni
 - R = faktor rezoniranja
- c) konstantnost IQ-ja
 - *izračun: $IQ = MS/DS$ (Binet, 1905)
 - *konstantnost IQ-ja je vprašljiva, saj je vloga stimulativenega okolja zelo važna
 - primer: nemški psiholog HANSICK (po 2. sv. vojni) je ugotovil da med 6. In 18. Letom
 - 85% jih ostane v obsegu izmerjenega IQ-ja (variacija + -10)
 - 12% jih napreduje za več ali manj kot 10 točk
 - 2% napredujeta za 20 ali nazadujeta za 20 točk
- d) kreativnost ali ustvarjalnost
 - gre za vpliv inteligentnih sposobnosti na čim boljši uspeh
 - GUILFORD (1970)
 - DIVERGENTNO MIŠLJENJE – poudarja različne načine pristopa k reševanju problema
 - *fluentnost = številne rešitve
 - *fleksibilnost = različne poti k istemu cilju
 - *originalnost = presenetljive, enkratne rešitve
 - KONVERGENTNO MIŠLJENJE – ena pot do uspeha
 - nadarjenost je treba v šoli podpirati v smeri kreativnosti

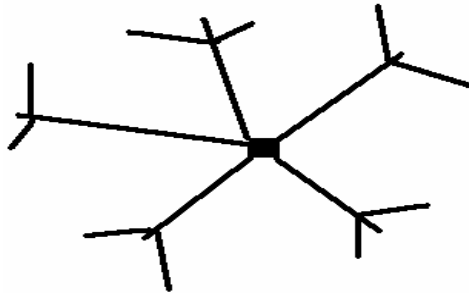
DIDAKTIČNI POMEN NOVEJŠIH SPOZNAJ O NARAVI UČENJA

Skupno vsem načinom učenja je, da učenje ni le pridobivanje znanja, pač pa je učenje progresivno spreminjanje posameznika na osnovi lastne aktivnosti pri čemer se obstoječe znanje povezuje z novim – to učenje je odvisno tudi od pričakovanj emocionalnega in socialnega doživljanja ter posameznikovih stališč.

I. KONSTRUKTIVISTIČNO UČENJE

1. Znanje se ne nalaga ali akumulira, pač pa se novo povezuje s prejšnjim in se na novo konstruira v mrežo pravil, podatkov.
2. Proces povezovanja novega s starim zahteva ustrezno predznanje – ta se skozi leta spreminja v kognitivne mreže – njene bistvene sestavine so pojmi v našem spominu, ki so organizirani
 - *hierarhično – eni večjo vrednost, drugi manjšo
 - *holistično – globinsko
3. Pri pouku si je treba prizadevati
 - a) da učenci povezujejo novo s starim in da pojme diferencirajo in integrirajo (ločijo, povezujejo)
 - b) to dosežemo s tem, da je učenje progresivno in selektivno (npr. z izpisovnajem) – treba je zagotoviti aktivnost učencev (npr. podčrtovanje) in hierarhizirati pojme – takrat nastane kognitivna mreža

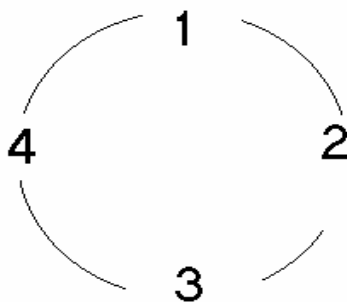
4. Te ideje (a in b) podpirata RUSSELL in BUZAN
 → zagotoviti je treba večjo aktivnost delov možganov in to z miselnimi vzorci
 → miselni vzorci so mrežni zapisi, ki so zelo podobni kognitivni shemi
 – gre za mrežni zapis, tema na sredini, na črtah pa so napisane ključne besed (5+-2)

- uporabljajo se ob zaključku obravnave neke teme
 - v šoli je treba vzpodbujati delo z miselnimi vzorci – sistem povezav
- raziskave so pokazale, da se z zapisovanjem predavanj in izpisovanjem iz knjige 5x do 6x poveča spomin
5. Kako v šoli učence spodbujati?
- a) !!! spodbujati je treba miselno aktivnost, ne pa da so učenci pasivni !!!
 - b) vprašati kaj znajo
 - c) treba se je vračati nazaj
 - d) klasificirati moramo pojme
 - e) seriacija
 - f) navajanje na samostojno zaključevanje – oblikovanje pojmov, pravil, zakonitosti
 - g) dokazovanje
 - h) uporabnost učne vsebine – nakažemo jim problem, učenci pa samostojno razmišljajo

II. IZKUŠENJSKO UČENJE, IZKUSTVENO UČENJE

1. Uveljavil ga je David KOLB – uspešno učenje poteka skozi 4 faze
 1. faza – konkretna izkušnja
 2. faza – razmišljajoče opazovanje
 3. faza – abstraktna konceptualizacija – posplošitev
 4. faza – aktivno eksperimentiranje – ponovno dokazovanje, uporaba v praksi

primer: za induktivno pot – 1+2+3+4
 za deduktivno pot – 3+4+1+2 (izhajamo iz splošnega)

ne smemo izhajati le iz ene točke (npr. napaka je bila oddaja Pamet je boljša kot žamet, kjer so izhajali le iz konkretne izkušnje, niso pa spraševali otrok, zakaj je do tega prišlo)

2. Pri izkustvenem učenju je treba izhajati iz splošnega, se nato dvigniti na abstraktno raven in nato k preverjanju – gre za spoznavno učenje. Imamo več vrst spoznanj:
 - *divergentno mišljenje
 - *akumulativno
 - *asimilirano (Piaget, Guilford)
3. Značilnosti izkustvenega učenja – izhodišča
 - a) učenje naj temelji na učenčevem interesu – učenje je dinamična kategorija – postopno vzpodbuditi interes
 - b) učenci naj sodelujejo pri izvajanju tega učnega procesa
 - c) dopustiti je treba možnost, da učenci osvajajo vsebino na svoj način
 - d) učenje naj bo problemsko
 - e) šolsko učenje naj poteka v ugodnem in sproščnem ozračju
 - f) nova spoznanja je treba povezati s praktičnimi življ. Izkušnjami in z drugimi predmeti
4. Pogoji za izkustveno učenje
 - a) učenje naj temelji na različnih učenčevih zmožnostih (na spoznavni, čustveni, socialni)
 - b) učna vsebina naj bi bila povezana s konkretno življenjsko situacijo, kjer je to mogoče
 - c) neposredna učna situacija naj bi bila za učence ugodna – kvaliteta medosebnih odnosov, razredna klima – sproščeni medsebojni odnosi, sodelovanje, ugodni prostorski pogoji – ustrezna opremljenost učilnice
 - d) doseči je treba izmenjavo položaja učitelja in učenca (oba naj sodelujeta)
 - e) odvisno od predmeta

III. INOVATIVNO UČENJE – usmerjeno v prihodnost, bistvena vsebina je predvidevanje namesto prilagajanja nekemu znanju

1. Poznamo 2 vrsti inovativnega učenja
 - a) participatorno učenje → aktivno sodelovanje v procesu osvajanja znanja
(udeležba, sodelovanje) → samostojno zastavljanje vprašanj
→ zahteva celostno razmišljanje – intuitivno mišljenje
→ oblikovanje več možnih rešitev, predlogov
→ skupno sodelovanje
→ spoštovanje individualnosti
→ korekten odnos med posamezniki
 - b) anticipatorno učenje → tisto, kar je usmerjeno v prihodnost, demokratičnost pri
(domnevanje vnaprej, odločanju, razmišljanje vnaprej
predvidevanje, predpostavlanje)

IV. SKUPNO VSEM 3 OBLIKAM UČENJA

1. So v močnem v nasprotju s klasičnim pojmovanjem učenja – zanj je značilna
 - a) kognitivno – spoznavna komponenta, socialna komponenta in čustvena komponenta
 - b) frontalni pouk, besedno ali verbalno učenje, nizka motivacija, slab transfer, majhen učinek na razvoj sposobnosti in potencialov (učenci v šoli ne morejo uresničiti svoje interese, zato jih razvijajo izven nje), kratkotrajni površinski rezultati, dehumaniziran pouk → zato, naj VSAJ DEL POUKA vključuje sodobna pojmovanja učenja!!!

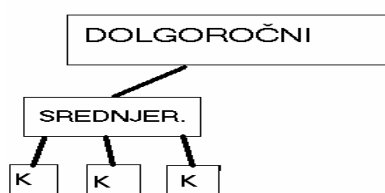
RAZISKAVE O DELOVANJU MOŽGANOV

1. Raziskave so stare 30 let – ugotovitve:
 - a) 2 hemisferi: leva in desna → specializacija centrov, obe usklajeni med seboj
→ npr., da se poškoduje desna polovica = težave s prostorsko zaznavo in težave pri logičnem razmišljanju
 - b) kulture in družbe različno uveljavljajo potenciale

- *v Z kulturi – bolj usmerjeni na levo polovico, kar se odraža tudi v učnih načrtih pri nas – bolj dajo poudarka na intelektualnih predmetih (npr. pri nas so hoteli dati glasbo za izbirni predmet)
 - *v ZDA, Angliji in v Evropi so poskušali uravnotežiti predmete intelektualnih značilnosti (jeziki, matematika, logika) z estetskimi → izboljša se uspeh intelektualnih vrednot pri jeziku in matematiki
2. Obe polovici delujeta ločeno, vendar pa podpirata dejavnosti med seboj. Zato danes govorimo o celotstnem učenju – vključeni obe polovici. Znotraj posameznega predmeta naj uveljavljamo besedno-analitične in estetsko-kreativne funkcije.
 3. Teorija mnogoterih inteligentnosti – Howard GARDNER
 - a) analizirali so raziskave v različnih kulturah različno nadarjenih (inteligentnost, motorika, ...)
 - *ugotovili so, da na zemlji obstaja več inteligenc in da je razvoj povezan z aktivnostmi, usmerjenostjo, pričakovanji določene kulture
 - *gre za vprašanje filogeneze (razvoj družbe) in ontogeneze (razvoj posameznika) – v bistvu ima človek od začetka iste potencialne, vendar ga izoblikuje družba
 - b) 7 inteligentnosti – po Gardnerju
 - JEZIKOVNA – govor, pojasnjevanje
 - GLASBENA
 - osnovni glasbeni razvoj
 - je refleksija prirojenih sposobnosti, tudi od družbe odvisen - trening
 - primer: Suzukijeva metoda – Japonska, Suzuki je bil popularen in je ogromno dosegel
 - otroci se pri 1½ letu vključijo v igranje vijoline, pri 8.-10. letu postanejo reproduktivni umetniki in odlični izvajalci
 - LOGIČNA – manipuliranje z različnimi predmeti v zgodnjem otroštvu (klasifikacija, seriacija)
 - PROSTORSKA – predstavljivost, senzomotorično razlikovanje prostora
 - TELESNO – KINESTETIČNA – spretno rokovanje s predmeti
 - INTERPERSONALNA – bolj za Indijo; vedenje o sebi, razmišljanje o sebi
 - INTRAPERSONALNA – sposobnost razumevanja drugih ljudi
 - c) Odločilno vlogo pri oblikovanju človekovih potencialov imajo konkretni pogoji določene kulture ali družbe; naša družba → favorizira jezikovno inteligentnost, logično-matematično → v novejšem času opažamo tudi pri nas razvoj ostalih inteligentnosti (veččutna – obe hemisferi)

UČNI CILJI

1. Pouk je sistematičen in organiziran = vzgojno-izobraževalni proces. Zakaj? Ker je pouk proces in gre za neko spremembo posameznika v procesu – razvoj in napredek. Pouk enačimo z učnim procesom. Ta proces je usmerjen k določenim ciljem. Uresničevanje teh ciljev se kaže kot napredek, razvoj – pokaže neko novo znanje, sposobnosti, nova kvaliteta, ... Vso postopno doseganje ciljev zopet vpliva nazaj vzvratno na samo izvajanje, kar pomeni da s kvalitetnim poukom pripomoremo k spodbujanju aktivnosti, razvoju posameznika, kar pa zopet vzvratno vpliva na načrtovanje in izvajanje ciljev.
2. VRSTE CILJEV
 - a) po časovnem uresničevanju/realizaciji
 - ✓ dolgoročni = globalni
 - ✓ srednjeročni = etapni
 - ✓ kratkoročni = operativni
 - nanašajo se na učno uro, temo
 - kakšni so lahko operativni cilji – skupni, diferencirani, individualni
 - *izobraževalni
 - *funkcionalni
 - *vzgojni

- b) glede na število učencev
 - *skupni cilji
 - *diferencirani – znotraj skupine
 - *individualni – pogoji šolanja
 - c) po vrsti/kvaliteti
 - *izobraževalni ali materialni
 - *funkcionalni
 - *osebnostni/vzgojno-socialni
 - d) Bloomova taksonomija
3. Cilje preverjamo na koncu neke dejavnosti (učna ura, konec šolskega leta), uspeh se kaže v znanju, dosežkih učenca. Cilji so eni od izhodišč načrtovanja pouka.
4. Učni cilji so dobili na pomenu v zadnjih 40. in 50. letih – zakaj?
- a) gre za sodobni pouk, odmik od tradicionalnega
 - *povečana aktivnost *učitelj govori
 - *samostojnost učencev *učenec pasiven
 - b) vloga šole se spreminja – ni le poudarek na znanju, tudi na spretnostih
 - c) delo mora biti racionalno in optimalno – cilje dosežemo po najkrajših poteh – pogoji: glede na stanje šole, oddelka, učencev, ...
5. Učni cilji so opredeljeni v zakonih in učnih načrtih – v učnih načrtih so cilji različno opredeljeni, odvisno od vrste učnih načrtov
- a) vsebinski učni načrti – današnji, učni cilji opredeljeni nejasno
 - b) elastični učni načrti – opredeljeni učni načrti, učitelji se znotraj šol pogovarjajo, kako doseči cilje
 - c) kurikularni učni načrti – kurikularno je lahko ciljno ali procesno, cilji in program jasno opredeljeni, tudi učbeniki, učna sredstva, priročniki, instrumenti

POMEN UČNIH CILJEV PO KVALITETI

1. IZOBRAŽEVALNI UČNI NAČRTI

- a) nanašajo se na kvaliteto osvajanja znanja znotraj učnih področij/predmetov
- b) naloga učitelja je
 - da omogoča in spodbuja učenca pri kvalitetnem osvajanju znanja
 - za samo kvaliteto pa je tudi soodgovoren
- c) v preteklosti so tovrstnim ciljem pripisovali velik pomen, kar se je kazalo v osnovni orientaciji pouka
 - *učitelj prenaša znanje na mlajšo (novo) generacij
 - *učenci morajo participirati/sodelovati pri osvajanju znanja – to znanje pa mora biti kvalitetno in uporabno, spodbujati moramo tudi kritičnost in kreativnost
- d) danes je pretiran poudarek pri doseganju izobraževalnih ciljev – kaže se v tem, da hočejo učitelji poudarjati te cilje, ostale funkcionalne pa zanemarjajo → pretiran poudarek na ekstenzivnosti pouka imenujejo DIDAKTIČNI MATERIALIZEM
 - *kratkotrajno, neuporabno znanje
 - *primer: lekcionizem – učitelj zaradi preobilnosti gradiva predava po lekcijah – dijaki se jih učijo na pamet, kar je nefunkcionalno znanje
 - *razlogi, da se učitelj giblje na robu didaktičnega materializma:
 - hiter razvoj novih znanosti
 - vsebinsko se učni načrti širijo – uvedba novih predmetov
 - slabi pogoji šolanja (npr. preveliko število učencev)
 - slaba didaktična opremljenost
 - slaba didaktična usposobljenost učiteljev
 - eksterna preverjanja (matura, mala matura, ...)
 - *možna rešitev: izobraževalne cilje moramo uresničiti z ostalimi cilji, učna vsebina naj bo izhodišče

2. FUNKCIONALNI CILJI

- a) nanašajo se na razvoj različnih sposobnosti (intelektualnih, estetsko-izraznih, motoričnih, perceptivnih) in morajo razvijati tudi ustvarjalnost in postopnost razvoja osebnostnih ter poklicnih kompetenc
- b) pri pouku postopno uveljavljati samostojnost in individualnost učencev ter jih pripraviti na samoizobraževanje
- c) uresničevati te cilje je dosti bolj zahtevno od izobraževalnih, saj mora učitelj razmišljati
 - *kako bo potekala obravnava
 - *kakšna bo vloga učenca pri osvajanju znanja
 - *zaradi tega je treba učence od začetka šolanja uvajati v primerjanje, zaključevanje, posploševanje, sintetiziranje in analizo, v konvergentno in divergentno mišljenje → učitelj mora postajati mentor ali usmerjevalec
- d) uresničevanje funkcionalnih ciljev poteka sočasno z izobraževalnimi cilji, izhodišče je značilnost učne vsebine in je odvisno od faz pouka – obravnavati moramo problemsko, da učenci razmišljajo
- e) tu se pojavi DIDAKTIČNI FORMALIZEM
 - *učitelji so pretirano poudarjali funkcionalne cilje na račun ostalih, v smislu »da se le nekaj dela«, rezultat ni važen
 - *izhodišča in osnovo za didaktični formalizem je utemeljeval HERBART (1776-1841)
 - izhajal je iz racionalističnega nauka, da vir znanja ne temelji na izkustvu, ampak ga pridobimo po deduktivni poti - zato je treba razvijati logično mišljenje in spomin
 - pouk mora temeljiti na razvijanju duhovnih moči/veščin – nekateri predmeti imajo tu posebno funkcijo: matematika, klasični jeziki, gramatika - razvijati je treba predvsem logično mišljenje
- f) kako lahko učitelj spodbudi učenca k doseganju funkcionalnih ciljev?
 - ◆ Skupinsko delo (uveljavljanje učenčeve samostojnosti, aktivnosti)
 - ◆ Vsebina naj je istočasno cilj in sredstvo
 - ◆ Učne vsebine naj učitelj problematizira
 - ◆ Poudarjati uporabnost znanja (kreativnost)
 - ◆ Uveljavljanje diferenciacije in individualizacije
 - ◆ Enako pomembnost vseh posameznih sestavin programa (znotraj predmeta imajo posamezni programi določene poudarke) – na intelektualni ravni, estetskem področju, športnem in socialnem
- g) bistvo
 - ❖ na razvojnostni, ne pa storilnostni naravnosti šole – razvoj spretnosti potencialov
 - ❖ pri pouku mora biti zagotovljena aktivnost obeh (učitelja in učenca) -pouk mora potekati v medsebojnem sodelovanju
- h) uresničevanje funkcionalnih ciljev je zelo poudarjeno v času šolskih reformnih gibanj (konec 19. stol., v 20. stol.)
 - takrat se razvije obvezujoče šolanje, poklicno, tehnično šolstvo – poleg gimnazij; obvezno šolanje temelji na t.i. »fevdalni šoli«
 - tak način dela je v nasprotju s pričakovanji družbe, družbenimi odnosi – značilen je velik razvoj znanosti: psihologija, pedagogika z namenom šole čimbolj približati otrokovim interesom, da jo humanizirajo
 - reformno gibanje – Waldorfska šola
 - *ustanovljena leta 1919 – R. Steinerl, v Ljubljani 1992
 - *poudarek na medsebojnem sodelovanju, estetskem in delovnem področju
 - *do 8. razreda ni ocen, poudarek dajo na razvijanju potencialov
 - *od 1. – 8. razreda uči en učitelj in to večino predmetov
 - pomemben razvoj mladinske psihologije konec 18. stoletja
 1. ugotavlja, da imajo okolje in družina velik vpliv na razvoj otroka
 2. ugotavlja individualne razlike med otroki

3. otrokovo mišljenje je po kvaliteti in kvantiteti različno od odraslega
 4. otroke normira v zgodnjih letih predvsem neposredno okolje
 5. poudarjajo otrokove interese
 6. težijo k odpravi fizičnih kazni
 7. treba je izbrati zahtevnost učne vsebine, jo povezati z okoljem (prilagojena otrokovim sposobnostim)
 8. uveljavljati je treba aktivne oblike dela
 9. šolsko delo je treba individualizirati, diferencirati
 10. potrebno je jemati optimizem v otrokov razvoj (ne selekcionirati otrok)
 11. šolsko delo mora temeljiti na kvaliteti medsebojnega odnosa
- pri nas med obema vojnama – kaže se:
- *precejšnja mera avtonomnosti učitelja
 - *gibanje za aktivno delovno šolo
 - *organizacija učiteljev v učiteljska gibanja
 - *delovanje pedagoške centrale v Mariboru
 - *eden neposrednih pedagogov (pri nas) Gustav Šilik (1893 – 1961) – vodja centrale v MB
- nekatera pedagoška gibanja uvajajo skrajnosti (pedocentrizem) – pustimo naj otroke, da se bodo sami razvijali – iz leta 1921 – šole Summermill – treba je dati otroku možnost, razvil se bo sam

3. VZGOJNOSTNI, OSEBNOSTNO-SOCIALNI CILJI

- a) vprašanja: Koliko šola – pouk omogoča nekatere osebnostne lastnosti?, Koliko mora šola spodbujati razvoj učnih navad?, Koliko šola podpira osebnostno rast posameznikov?
 - upoštevati je treba, da že dana učna vsebina vpliva na učence
 - organizacija šolskega dela tudi vzgojno deluje (dobra organizacija šolskega dela pozitivno vpliva na oblikovanje človeka
 - določen vzgojni učinek ima tudi učitelj
 - šola mora biti politično in strankarsko neopredeljena (indiferentna) – pluralnost idej
- b) otroci v šoli razvijajo osebnostne lastnosti z vstopom v šolo
 - *šolanje je pravica in dolžnost
 - *šolsko delo poteka v organizirani obliki, v skupini (v medosebne odnose vstopajo učenci in učitelji, zato se razvijajo medosebni odnosi)
 - *otroci razvijajo zavest, odgovornost, kritičnost do dela, medsebojno sodelovanje, tolerantnost, ...
 - *mi jim to omogočimo z lastno aktivnostjo
- c) razvijanje učnih navad učencev
 - ravnanje posameznika pri pouku; učenje, ki omogoča racionalnejše in uspešnejše učenje
 - učne navade sestojijo iz treh sestavin
 - *delovnih navad
 - smotrna ureditev prostora, ustrezna razporeditev časa
 - navajanje učencev na spretnost odgovarjanja na ustna, pisna vprašanja
 - poslušanje in razumevanje vprašanj
 - tehniki formuliranja vprašanj iz teksta
 - opozarjanje na kvaliteto odgovarjanja, navajanje dejstev, bistva
 - zaključevanje, lasten pogled, mnenje
 - *učnih tehnik
 - vztrajnost pri učenju, učne tehnike (besedne, miselne spretnosti kot so branje, pisanje oz. izpisovanje, razmišljanje o vsebini, povezovanje, selekcioniranje)
 - aktivno sodelovanje učencev med obravnavo
 - spraševanje nerazumljivega
 - da sporočijo svoje izkušnje

navajajo lastne primere
navajajo svoje pomisleke

*metod učenja

- za razliko od učnih navad tu mislimo na aktivnost posameznika – aktivnost učitelja in učenca
- tri metode učenja --- celostna, globalna (od začetka do konca)
--- metoda po delih (1,2,3,4)
--- mešana, partipativna (1,2, 1-2, 3, 1-3)
- razvijati jih moramo

- direktno: ×razvijanje spretnosti poslušanja in zapisovanja
×oblikovanje zaključka
×opozarjati na povezanost z že znano snovjo
×opozarjati, kaj si je treba zapomniti
×navodila, kako naj uporabijo zapiske pri delu, doma, ...
- indirektno: ×vzpodbujamo interes
×vzpodbujamo motivacijo za učne vsebine
×uvajamo aktivne oblike dela, da je pouk dinamičen
×sodelujejo vsi učenci v vseh fazah pouka

-uvajanje na učence iz pisanih ali tiskanih gradiv – učne tehnike, izpisovanje, podčrtavanje
-domače naloge morajo biti kvalitetne

d) podpora rasti osebnosti

- ◆ osebnostni rasti – posameznik se kaže v razvijanju osebnostnih potencial v smeri samorealizacije, samoaktualizacije
- ◆ gre za zavesten proces posameznika – po 10. Letu zavestna aktivnost v smeri samoafirmacije ali samoaktualizacije; nekateri psihologi poudarjajo, da je ta usmeritev temeljna
- ◆ je ena od področij človekovega razvoja, je nekoliko prikrita – poteka skozi faze – po 10. Letu dobi ta zavestno akontacijo (omogoča oblikovanje pozitivne samopodobe)

e) E. ERIKSON - sociodinamična oblika razvoja osebnosti

*preko empiričnih raziskav uvidi, da poteka razvoj preko več faz

*pojavnajo se tudi razvojni zastoji, krizna obdobja pogojena s socialnim okoljem (družina,.)

*opredeli 8 faz rasti osebnosti

- 1. Faza: (0-1) – uresničevanje potrebe po varnosti
- 2. Faza (1-4) – potreba po začetni avtonomiji in socialnih odnosih (motorika, govor)
- 3. Faza (4-6) – potreba po lastni aktivnosti, samoiniciativnosti
- 4. Faza (6-11) – potreba po delavnosti
- 5. Faza (11-15) – potreba po lastni identiteti (pred- in popuberteta)
- 6. Faza (16-20) – zgodnje odraslo obdobje – težnja po sprejemanju
- 7. Faza (20-30) – osrednje obdobje – potreba po ustvarjalnosti, uresničevanje lastnih osebnostih, potencialov
- 8. Faza (po 30. letu) – integracija osebnostnih teženj in uveljavljanje osebnostnih potencialov

f) kako uresničujemo vzgojne naloge, cilje?

- kvaliteta medosebnega odnosa (ne žaliti, podcenjevati)
- dobra organizacija in dinamičnost pouka
- omogočanje uspešnosti učencev (podlaga za pozitivno samopodobo)
- kooperativnost učencev (medsebojno sodelovanje)
- razvijanje motivacije

4. BLOOMOVA TAKSONOMIJA UČNIH CILJEV

- a) izdelana pred 40. leti, gre za natančno/detajlno izdelavo učnih ciljev
- b) poleg pedagoških, je upošteval še psihološke in logične kriterije
- c) namen: izenačitev razumevanja učnih ciljev med sestavljenci učnih načrtov, pisci učbenikov
- d) obsega 3 taksonomska področja (glej vaje!!!)
*kongnitivno – spoznavno taksonomsko področje (glede na zahtevnost miselnih aktivnosti), se deli na 6 stopenj – glede na temo spoznavne funkcije
-znanje v ožjem pomenu

- razumevanje
 - uporaba
 - analiza
 - sinteza
 - evalvacija
 - *čustveno – motivacijsko taksonomsko področje (konativno, vzgojno – tu so učni cilji razporejeni glede na stopnjo ponotranjenja in stopnjo posplošenosti)
 - *psihomotorično taksonomsko področje (spretnosti sporočanja, od neverbalnega k verbalnemu, od grobe k finejši metodi)
 - e) Bloomova taksonomija je ustrezni metodološki pripomoček za oblikovanje učnih ciljev
 - f) Kateri cilji se vpletajo na
 - *kognitivnem področju = izobraževalni, materialni, funkcionalni cilji
 - *konativnem področju = vzgojni
 - *psihomotoričnem področju = predvsem funkcionalni učni cilji
5. Didaktičen pomen operativnih učnih ciljev
- a) pouk je z njimi načrtan, organiziran, postopen → kaj učenci na koncu ure obvladajo, razumejo?
 - b) Pouk je bolj učinkovit, racionalen
 - c) Kaže se večja motivacija in aktivnost učencev
 - d) Direktno vplivajo na izbiro učnih oblik, metod, sredstev → tako da bo učinkovito
 - e) Imajo velik pomen za učinkovito preverjanje in vrednotenje – vemo točno kaj morajo učenci znati/vedeti
 - f) Imajo posreden vpliv na diferenciacijo in individualizacijo

Za izpit bo sigurno(!) kakšno vprašanje iz učnih ciljev.

STRUKTURA IN DINAMIKA UČNEGA PROCESA

1. Osvajanje poteka postopno – postopnost se kaže na 2 ravneh
 - a) raven posamezne učne teme
 - b) raven šolskega podsistema (cilji znotraj predmeta, razreda na ravni šolskega sistema)
2. Struktura učnega procesa na mikroravni – na ravni posamezne učne teme → katere aktivnosti vključujemo v pouk, v kakšnem zaporedju so te aktivnosti in koliko dolgo trajajo, da bomo optimalno dosegli učni cilj – te aktivnosti imenujemo tudi faze pouka:
 - *uvodni del
 - *glavni del
 - *zaključni del
3. Pouk kot proces sestoji iz naslednjih faz
 - a) 1. faza = PRIPRAVA – običajno je to uvodni del
 2. faza = OBRAVNAVA – na različne načine (učitelj razlaga vsebino, ...)
 3. faza = VAJA, URJENJE
 4. faza = PONAVLJANJE
 5. faza = PREVERJANJE (ugotovimo dosežke in rezultate učencev) → tu ne(!) gre za ocenjevanje, vendar pa ocenjevanje vpliva na motivacijo učenca; ocenjevanja brez preverjanja ni!
 - b) kako te faze potekajo, je odvisno od izhodišč, ki so:
 - cilji
 - vsebina
 - principi: nazornostni, abstraktnostni (da pridemo na višjo raven), princip sistematičnosti, princip aktivnosti, princip diferenciacije in individualizacije
 - c) učne cilje pa preverjamo po teh fazah
 - *z rezultatom
 - *z napredkom posameznika ali skupine
 - *z razvojem
 - *z rastjo
 - d) Ločimo 3 tipe učnih ur

- ❖ tip obravnave – pri začetno obravnavani tematiki, poglavju (2-3 ure)
 - ❖ tip vadenja, urjenja
 - ❖ tip ponavljanja
 - ❖ tip preverjanja
- e) učna ura ni predpisana, treba je poznati aktivnosti – faze; zakaj? – da so učinki pouka optimalni, kvalitetni, čim boljši, ...; treba je vzpodbujati, motivirati k aktivnemu učenju, učenci pa naj sodelujejo že v 1. fazi (pri pripravi) in potem naprej
- f) vse te faze učnega procesa se vključujejo skozi različne vidike
- *spoznavni vidik
 - *psihološki vidik (učenci in učitelji doživljajo pouk v vseh fazah; prijetno, ugodno, neprij.)
 - *organizacijsko – metodični vidik (npr. grupiranja v skupine, uporaba metod in oblik, gre za notranjo zgradbo pouka)
 - *materialno – tehnični vidik (učna sredstva, prostor, ..)
- g) podrobni opis faz učnega procesa
1. PRIPRAVA
 - nekaj minut na začetku učne ure
 - gre za pripravo učencev – takoj ko učitelj vstopi v razred, začne govoriti
 - *vsebinsko – kaj bo na programu, mogoče malo ponovijo - predznanje
 - *organizacijsko – kako bo ura potekala
 - *psihološko – motivirati, navdušiti učence za temo
 2. OBRAVNAVA
 - spoznavanje nove učne vsebine
 - pomembnost ekstenzivnosti intenzivnosti logičnega strukturiranja
 - *koliko pojmov bomo *kako globoko *kakšno zapor.
 - obdelali, obravnavali (primerjave, klasifikacije)
 3. VADENJE, URJENJE
 - učenci morajo osvojiti pristope, tehnike, operacije
 - se nanaša na razv. spretnosti (vadba glasbila, jeziki, tehnični in gospodinj. pouk)
 - prisoten različno pri predmetih
 4. PONAVLJANJE
 - razširjanje, poglobljanje znanja prvih 3 faz
 - gre za to, da znanje osvojimo – da obvladamo posamezne lastnosti, zakonitosti, ...
 - vrste ponavljanja
 - *glede na zaporedje ponavljanja: deljeno, koncentrirano (na koncu učne ure, teme)
 - *glede na kvaliteto – reproduktivno (formalno), produktivno (aktivno, kreativno)
 - *glede na učno obliko – frontalno, skupinsko, v dvojicah, individualno
 5. PREVERJANJE
 - namenjeno ugotavljanju realizacije učnih ciljev, ugotavljanje rezultatov učenčevega in učiteljevega dela, saj je učitelj odgovoren za znanje in rast učencev
 - vrste
 - ×zaključna faza teme, poglavja = finalno preverjanje
 - ×lahko tudi v krajših obdobjih - na koncu vsake ure = etapno
 - ×interno – učitelj preverja
 - ×eksterno – od zunaj preverjajo; cilji in vsebina skupna (matura, problem subjektivnosti ocenjevanja)
 - v različnih oblikah – ustno, pisno, praktično

